

VPP 5.2.3. projekta “Latvijas lauku un reģionālās
attīstības procesi un iespējas zināšanu ekonomikas
kontekstā”
sanāksme

Teorētisko un empīrisko pētījumu analīze, starptautiskās pieredzes apkopošana ilgtspējīgas attīstības kontekstā

Dr.paed. I.Ostrovskā

Pētījumu atbalsta Valsts Pētījumu programma 5.2. «Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai (EKOSOC-LV)»

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

1. Principles for Framing Sustainable Development Goals, Targets, and Indicators Issue Brief. Prepared by the SDSN (Sustainable Development Solutions Network a Global Initiative for the United Nations) Secretariat. February 14, 2014. <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2014/02/Principles-for-Framing-SDGs-Targets-Indicators1.pdf>
2. Innovation-driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialisation. PRELIMINARY VERSION. OECD Publications, 2 rue André-Pascal, 75775 Paris, Cedex 16, France. OECD/OCDE, 2013
3. Indicators for Sustainability: How cities are monitoring and evaluating their success. Sustainable Cities International. Vancouver, Canada. November 2012. www.sustainablecities.net
4. Connecting Smart and Sustainable Growth through Smart Specialisation. A practical guide for ERDF managing authorities Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. ISBN : 978-92-79-27345-2

5. Li-Yin Shen, J. Jorge Ochoa*, Mona N. Shah, Xiaoling Zhan The application of urban sustainability indicators - a comparison between various practices. Habitat International 35 (2011) 17e29. Journal homepage: www.elsevier.com/locate/habitatint
6. Framework for Measuring Sustainable Regional Development for the Twin Cities Region. Final Report. Published by Center for Transportation Studies University of Minnesota. January 2010
7. Objectives and Indicators of Sustainable Development in Europe: A Comparative Analysis of European Coherence by Markus Hametner&Reinhard Steurer. ESDN Quarterly Report. December 2007
8. Elmar Römpczyk GRIBAM ILGTSPĒJĪGU ATTĪSTĪBU. Rīga: Friedrich-Ebert-Stiftung. 2007

1. Principles for Framing Sustainable Development Goals, Targets, and Indicators. Issue Brief. Prepared by the SDSN (Sustainable Development Solutions Network a Global Initiative for the United Nations) Secretariat. February 14, 2014. <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2014/02/Principles-for-Framing-SDGs-Targets-Indicators1.pdf>

- Divi ziņojumi, ko sagatavoja Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkla (SDSN) Padome: 1) rīcības programma ilgtspējīgai attīstībai un 2) projekts par ilgtspējīgas attīstības rādītājiem un mērķiem.

SDSN ierosina integrētu sistēmu no 10 mērķiem, 30 uzdevumiem un 100 rādītājiem.

SDSN ir apņēmusies apskatīt dažādas aktivitātes, lai izstrādātu un pieņemtu Ilgtspējīgas attīstības mērķus jeb SDGs līdz 2015. gadam.

Ieteikumi

- Paplašināt, uzlabot sabiedrības izpratni par sarežģītiem ilgtspējīgas attīstības izaicinājumiem.
Izveidot saskaņotu sarakstu ar prioritārajām problēmām, par ko jāinformē valdības vadītāji, pašvaldību vadītāji, biznesa līderi, zinātnieki un citas ieinteresētās personas, uzsverot, ka šie sarežģītie jautājumi jārisina kopā. Arī bērniem vajadzētu mācīt par SDGs, lai palīdzētu viņiem izprast problēmas, kad būs pusaudži un pieaugušie.

- **Veicināt integrētu (jeb komplekso) domāšanu. SDGs ir raksturīga integrēta pieeja, jo ilgtspējīga attīstība prasa, ka mērķi jāīsteno kopā, holistiski un nevis atsevišķi vai pa vienam. Tāpēc SDGs nevar dalīt pēc prioritātes. Visi ir vienlīdz svarīgi un strādā harmonijā ar citiem.**

- Valstis orientējas uz divām rādītāju grupām. Pirmie ir "pamatrādītāji" (*core indicators*) visās valstīs un izseko būtiskākos mērķu apjomus. Otrie rādītāji (*supporting indicators*) varētu raksturot jautājumus, kas var būt piemērojami tikai dažās valstīs.

Li-Yin Shen, J. Jorge Ochoa*, Mona N. Shah, Xiaoling Zhan The application of urban sustainability indicators - a comparison between various practices. *Habitat International* 35 (2011) 17e29. Journal homepage: www.elsevier.com/locate/habitatint

- Arvien vairāk ekspertu atzīst, ka ilgtspējība jāskata vietējā mērogā, proti, pašvaldību, pilsētas vai lielpilsētu reģionu līmenī. Šajā rakstā tiek apskatīta prakses no deviņām atlasītām jaunattīstības un attīstītajām valstīm un reģioniem visā pasaulē: Melburna, Hongkonga, Iskandara, Barselona, Mehiko, Taipeija, Singapūra, Kandigara un Pune.

Vides rādītāji

- EN1 Ģeogrāfiski līdzsvarots izvietojums/apdzīvotība
(Geographically balanced settlement)
- En2 Saldūdens
- EN3 Notekūdeņi
- En4 Apkārtējā gaisa un atmosfēras kvalitāte
- EN5 Trokšņa piesārņojums
- En6 Ilgtspējīga zemes izmantošana
- En7 Atkritumu savākšana un apsaimniekošana
- En8 Efektīvas un videi nekaitīgas transporta sistēmas
- En9 Vides Aizsardzības plānu sagatavošanas un īstenošanas mehānismi
- En10 Bioloģiskā daudzveidība

Ekonomiskie rādītāji

EK1 Patēriņa un ražošanas daudzveidība

EC2 Ekonomiskā attīstība

EC3 Finances

EK4 Ūdens pieejamība

EK 5 Stipri mazie un mikrouzņēmumi

Sociālie rādītāji

SO1 Piekļuve enerģijai (Energy Access)

SO2 Ūdens piekļuve

SO3 Izglītība

SO4 Veselība

So5 Drošības

So6 Ugunsdrošība (Fire & Emergency Response)

So7 Nabadzība

SO8 Transports

So9 Dabas (Natural) riski

So10 Adekvāta mājokļu pieejamība

So11 Pajumte/patversme (Shelter)

So12 Īpašumtiesību drošība

So13 Kredītu pieejamība

Sociālie rādītāji

- SO14 Piekļuve zemei (EEN)
SO15 Veicināt sociālo integrāciju un atbalstīt neaizsargātās grupas,
SO16 Kultūra
SO17 Atpūta
So18 Pieejamība vietējo valsts zaļo zonu un vietējiem pakalpojumiem

Pārvaldības rādītāji

Go1 Līdzdalība un pilsoniskā līdzdalību

Go2 Pārredzama, atbildīga un efektīva pārvaldība

Go3 Valdība

Go4 Ilgtspējīga saimniekošana iestādēs un uzņēmumos

Katram rādītājam noteikti konkrēti indikatori.

Piemēram,

En1 Ģeogrāfiski līdzsvarots izvietojums/apdzīvotība indikator En1-1 iedzīvotāju skaita pieaugums (Population growth) En1-2 Plānotais izvietojums (Planned settlements)

En2 Saldūdens– indikatori

En2-1 Saldūdens Īpatsvars no kopējā ūdens resursu izmantojuma (Proportion of total water resources used)

En2-2 Ūdens izmantošana intensitāte saimnieciskajā darbībā (Water use intensity by economic activity)

En2-3 Fekālo koliformu skaits saldūdenī (Presence of faecal coliforms in freshwater)

En2-4 Bioķīmiskais skābekļa patēriņš ūdenstilpēs (Biochemical oxygen demand in water bodies)

Go4 Iestāžu un uzņēmumu ilgtspējīga pārvalde indikatori

- Go4-1 Publisko un privāto organizāciju akciju skaits, pieņemot un izmantojot vides un sociālās pārvaldības procedūras.

Connecting Smart and Sustainable Growth through Smart Specialisation. A practical guide for ERDF managing authorities Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. ISBN : 978-92-79-27345-2

- **Bio-ekonomika** piedāvā vairākus priekšlikumus par to, kā inovācija varētu papildināt vai pārveidot darbību tradicionālajās nozarēs, piemēram, mežsaimniecība, lauksaimniecība un zivsaimniecība, uz ilgtspējīgu pievienotās vērtības ražošanu. Tie varētu būt ļoti svarīgi reģioniem, kuri meklē jaunas stratēģiskās attīstības ceļus.

- Piemēram, viena no prioritātēm “Viedās/gudrās specializācijas stratēģijā Skotijā” ir izmantot dabas resursu bagātību, piemēram, viļņu enerģiju, kā atjaunojamās enerģijas veidu. Šī nozare jau atbalsta vairāk nekā 11.000 darbavietas visā Skotijā. Plāno uzstādīt līdz 10 gigavatiem jūras vēja enerģijas ražošanas jaudu Skotijas ūdeņos. Paredzams radīt apmēram £ 30000000000 jeb 37600000000 € ieguldījumu līdz 2020. gadam, bet nozarei ir potenciāls radīt līdz 28000 darbavietas.

1. Ieteikumi reģionālā konteksta un inovāciju potenciāla analīzei

- Kādi ir galvenie izaicinājumi – šķēršļi un virzītāji ilgtspējīgai izaugsmei jūsu reģionā?
- Kādi ir esošās reģionālās un jaunās potenciālās aktivitātes, kas veicinās ilgtspējīgu izaugsmi?
- Kāda ir esošā pieredze un zināšanas šajā reģionā, tai skaitā pētniecības un jauninājumu iespējas, piemēram, universitātēs, kas attiecas uz ekoinovācijas, ilgtspējīgu enerģiju utt.?
- Kādas ir konkurences priekšrocības un iespējas vietējo nozaru un MVU jomās saistībā ekoinovāciju, ilgtspējīgu enerģiju utt.?
- Cik dinamiska ir vietējā uzņēmējdarbības vide jomās ar vislielāko potenciālu ilgtspējīgai izaugsmei?

Vēl ir piedāvāti šādi aspekti ar konkrētiem
jautājumiem:

- Pārvaldība, nodrošinot līdzdalību un piederību.
- Nākotnes vīzijas izstrāde reģionam kopumā.
- Prioritāsu noteikšana.
- Integrācijas monitoringa un novērtēšanas mehānismi.

Daudz informācijas un ieteikumu bioekonomikas ieviešanai.

- Minēts piemērs no ERAF līdzfinansētā projekta “The'Bridge Marine Science Group “ Velsā, kur izveidots klasteris, kas atbalsta jūras un ūdens zinātnes uzņēmumus, lai palīdzētu viņiem gūt panākumus pasaules biznesā.

SMES, ENTREPRENEURS AND LARGER COMPANIES

- Developing and investing in new sustainable businesses based on ecosystems services
- Being involved in the analysis of ecosystem services
- Providing technical and financial support to projects and initiatives
- Monitoring the project implementation

AGENCIES IN RELATED AREAS (forestry / agriculture / fishery / tourism and energy etc.)

- Being involved in the analysis of ecosystem services
- Supporting the development of strategies and implementation plans, initiatives and projects, in particular linked to the bio-economy
- Lobbying for specific regulations or policy decisions
- Providing technical and financial support

NGOS AND CITIZENS

- Educating and raising awareness
- Supporting the implementation and monitoring of initiatives
- Providing advice on methodological aspects
- Promoting, and lobbying for, specific regulations or policy decisions

FIGURE 15 - POTENTIAL STAKEHOLDERS IN ECO-SYSTEM SERVICE SUPPORT INITIATIVES ▼

LOCAL AUTHORITIES OR MUNICIPALITIES

- Facilitating programme and project development and implementation
- Monitoring financial allocation and activities
- Ensuring regulatory support
- Ensuring technical and financial support
- Facilitating the dialogue with, and between, civil society organisations, researchers and businesses
- Supporting an involvement in the analysis of ecosystem services

ACADEMIA AND RESEARCH ORGANISATIONS

- Leading, or involvement in, R&D and testing of innovative eco-products and services approaches
- Monitoring of environmental indicators, data provision, risk assessments and other scientific support for appropriate decision making
- Providing a methodological basis for the analysis of ecosystem services in a specific location/region
- Supporting awareness raising

RESOURCE INDICATORS	OUTPUT INDICATORS	RESULT INDICATORS
Finance invested (€)	Sq kms of land that have been turned into park	<p>ENVIRONMENTAL</p> <p>CO₂ reduced</p> <p>Water or air quality improved</p> <p>Increased value of the site and neighbourhood</p>
R&D expenditure (€)	No. of patents filed	<p>(ECO-)INNOVATION</p> <p>Application of patent in product</p> <p>Popularity (sales) of the new services/ eco/ bio-products in market</p>
No. of trees planted in green infrastructure project	No. of publications submitted to journals	<p>ECONOMIC</p> <p>Increase in resource efficiency or productivity, saving in %</p> <p>Profit from eco-tourism development</p> <p>No. of carbon credits generated</p>
Kms of river cleaned up	No. of reports/briefs produced	<p>Increase in turnover of local tourism/ agro-business sectors</p> <p>Revenues, return on investment in €</p> <p>Behavioural additionality</p>
Human effort (days)	No. of households involved in eco-agribusiness/tourism business	<p>SOCIAL</p> <p>Improved quality of life/ recreation</p> <p>No. of green jobs created</p> <p>% of people with improved access to green infrastructure</p>
Training courses (days/€)	No. of entrepreneurs that received training in agro-tourism business	
Organisational or regulatory means introduced		
Sq kms of land subject to ecosystem rehabilitation measures		

Tiek minēti:

- **resursi rādītāji**, piemēram, ieguldītās finanses (€);
zaļās infrastruktūras projektos iestādītie koki;
cik km no upes sakopti;
cilvēka piepūle (dienas);
apmācību kursi (dienas / €);
organizatoriskie vai reglamentējošie līdzekļi;
ekosistēmas rehabilitācijas pasākumi u.c.

izvades rādītāji

- piemēram, zemes kv/m, kas ir pārvērsti parkā;
cik patentu iesniegts;
cik publikāciju iesniegts žurnālos;
cik mājsaimniecību iesaistītas eko-agrorūpniecības / tūrisma biznesā;
cik uzņēmēju, kas apmācīti agrotūrisma biznesā.

rezultāta rādītāji

- Ūdens vai gaisa kvalitāte uzlabojās;
(eko) inovācijas patenta produkta vērtība palielinās apkārtnē;
Eco/bio-produktu popularitāte (pārdošana) tirgū;
Resursu efektivitātes vai produktivitātes pieaugums;
Peļņa no ekotūrisma attīstības;
Palielināts apgrozījums vietējās tūrisma / agrobiznesa nozarēs;
Uzlabota dzīves kvalitāte / atpūtas iespējas;
Izveidoto zaļo darbavietu skaits;
Uzlabojas cilvēku ar piekļuve zaļajai infrastruktūrai u.c.

Indicators for Sustainability: How cities are monitoring and evaluating their success. Sustainable Cities International.

Vancouver, Canada. November 2012. www.sustainablecities.net

- Ilgtspējīga plānošana pašvaldību līmenī ir iespēja pilsētām vairāk pievērsties inovācijām, meklēt efektīvus izmaksu veidus, lai risinātu problēmas, kā arī radīt nākotnes vīziju, ko vēlas redzēt savā pilsētā, ņemot vērā visus aspektus: ekonomiku, vidi un sabiedrību. Nav vienas metodes, kas der visiem, lai attīstītu ilgtspējības plānu. Katrai teritorijai ir unikālas vajadzības. Tomēr pastāv vairāki no kopīgi aspekti, kas būs jāņem vērā plāna izstrādē. Ir svarīgi atzīmēt, ka lielākā daļa metožu piedāvā holistisku skatījumu, kas ietver vidi, sabiedrību un ekonomiku.

Rādītāji saraksts

- **Ekonomiskie rādītāji**
 - **Bezdarba līmenis / Darbs**
 - Liels bezdarbs / nodarbinātības / bezdarba līmenis
 - Zaļo darbavietu īpatsvars vietējā ekonomikā
 - Vidējās profesionālās izglītības gadi darbaspēkam
 - **Ekonomikas izaugsme**
 - Gada IKP pieauguma temps
 - Gada NKP pieauguma temps
 - Neto eksporta pieauguma temps
 - Ārvalstu tiešās investīcijas

Vides rādītāji

- **Zaļās zonas**
 - Konservēto jomu / rezervuāriu/ ūdensceļu / parku īpatsvars attiecībā uz kopējās zemes platību
 - Koku īpatsvars pilsētā saistībā ar pilsētas zonu un / vai iedzīvotāju skaita
 - Samazināti siltumnīcas efektu izraisošo gāzu izmeši/
Energy Efficiency
 - Kopējais emisijasSEG uz pilsētu un uz vienu iedzīvotāju
 - Enerģijas patēriņa īpatsvars pilsētā, kas nāk no atjaunojamiem avotiem
- **Mobilitāte**
 - Transports režīms (katra transportēšanas veida īpatsvars: privātā, valsts, velosipēdi, gājēji)
 - Vidējais apmaiņas laiks un izmaksas

Vides rādītāji

- **Ūdens kvalitātes / Pieejamība**
 - Kopējā ūdens pieejamība
 - Ūdens kvalitātes rādītājs / rezultāts
 - Iedzīvotāju īpatsvars ar piekļuvi atbilstošam un drošam dzeramajam ūdenim
- **Gaisa kvalitāte**
 - daļiņu līmeņi (PM10 - mg / m³)
 - daļiņu līmeņi (PM2,5 - mg / m³)
- **Atkritumu / Atkārtoti izmantoti / Recycle**
 - Recycling likme (Procentos novirzīti no atkritumu plūsmas)
 - Radīto cieto atkritumu apjoms.

Sociālie rādītāji

- **Kompakta un droša vide pilsētā**
 - Ātra piekļuve vietējiem / kaimiņu pakalpojumiem tuvā attālumā
 - Noziedzības līmenis
 - Pasākumi par ienākumu sadali un nevienlīdzību
- **Mājokļu pieejamība**
 - Sociālo / pieejamo / prioritāro mājokļu īpatsvars
 - Sadalījums mājokļu sektorā pa īpašuma veidiem (īpašnieks aizņem / noma, viena dzīvotāja/ pāru / ģimenes / daudzdzīvokļu u.c.)

Sociālie rādītāji

- **Publiskās infrastruktūras (public Space) kvalitāte**
 - Labas kvalitātes ceļu īpatsvars
 - Zaļās telpas (publiskie parki) seguma apjoms saistībā ar pilsētas zonu un / vai iedzīvotāju
- **Izglītība**
 - Skolu skaits ar vides izglītības programmām
 - Pieaugušo lasītprasmes līmenis
- **Sanitārija**
 - Iedzīvotāju īpatsvars ar piekļuvi ūdens vai alternatīvai (un efektīvai) sanitārās kanalizācijas infrastruktūrai
- **Veselība**
 - Mirstība / Dzīves ilgums
 - Iedzīvotāju piekļuve veselības aprūpes pakalpojumiem.

**Pateicībā par uzmanību un
cerībā uz turpmāku sadarbību!**

Dr.paed. Inta Ostrovska

Daugavpils Universitātes UNESCO katedras docente

inta.ostrovska@du.lv